

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-485-6-12>

**BORIS JOHNSON'S THE CHURCHILL FACTOR:
LITERARY BIOGRAPHY OR POLITICAL ESSAY?**

**«ФАКТОР ЧЕРЧИЛЛЯ» БОРИСА ДЖОНСОНА:
ЛІТЕРАТУРНА БІОГРАФІЯ ЧИ ПОЛІТИЧНЕ ЕСЕ?**

Cherniavska O. K.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Foreign Languages
and Vocational Training
University of Customs and Finance
Dnipro, Ukraine*

Чернявська О. К.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології,
перекладу та професійної
мовної підготовки
Університет митної справи
та фінансів
м. Дніпро, Україна*

Літературна біографія посідає особливе місце в літературному каноні, оскільки поєднує в собі елементи фактуального викладу з художнім осмисленням життя та діяльності особистості. Літературна біографія, як правило, зосереджується на значущих подіях у житті героя, його моральних та інтелектуальних пошуках, що дає можливість розкрити зовнішню та внутрішню динаміку особистості.

«Фактор Черчилля» Б. Джонсона є прикладом такої біографії, у ній історичну постать Вінстона Черчилля зображено у державницькому, історичному та людському вимірах. «Орієнтація на правдиве відтворення соціокультурного тла, у лоні якого розгортався життєвий шлях протагоніста, і водночас на психологічний аналіз особистості як індивідуальності зумовлює конструювання текстової тканини» [2, с. 10] твору.

Б. Джонсон зосереджується на етапах формування характеру Черчилля, починаючи з юності, коли він боровся за визнання свого батька, до моментів прийняття доленосних рішень під час Другої світової війни. «Зрозуміти мотивацію його вчинків» [1, с. 510] – є одним із завдань, яке Б. Джонсон невідривно тримає у фокусі своєї уваги. Він послідовно виявляє психологічні мотиви поведінки Черчилля, його внутрішні суперечності та обставини, які вплинули на формування його світогляду і політичної стратегії.

Б. Джонсон майстерно балансує між історичними фактами та їх художньою інтерпретацією, що дозволяє читачеві дізнатися про життя видатного політика та відчути його особистий шлях. Зокрема, у розділі, присвяченому битві за Британію, оповідь про стратегічні кроки

Черчилля супроводжено емоційним контекстом, який розкриває його внутрішні переживання під час ухвалення важливих рішень. Такий підхід підсилює читацьке сприйняття, залучає читача на рівні емпатії, дозволяє глибше зануритись у психологічний стан героя.

Б. Джонсон вміло використовує категорію часу, щоб підкреслити ключові моменти життя Черчилля, осмислити й розкрити їх у контексті сучасних політичних і соціальних реалій. Автор часто порівнює ситуації, з якими стикався Черчилль, із сучасними політичними викликами, такими як боротьба з тероризмом чи популізм у сучасній Європі. Він усвідомлено наводить читача на думку про те, що уроки минулого є актуальними й сьогодні, і підкреслює актуальність історичних паралелей. Зокрема, політичну ситуацію в Європі 1940-х років він бачить як цивілізаційний конфлікт між «двома формами тоталітаризму» – «режимом комуністичної тиранії» та «сатанинською командою» нацистів [1, с. 32–33]. В цій частині текст Б. Джонсона гостро відкликається українським читачам у контексті російсько-української війни. Адже «абсурдні звички нав'язувати свою справедливість та правоту» [1, с. 35] іншим народам прямо вказують на паралелі між гітлеризмом і сучасним путінізмом.

Примітною особливістю цієї біографії Черчилля є те, що Б. Джонсон, будучи сам політиком, привносить в оповідь своє розуміння політичної діяльності. Він добре знається на особливостях британської політичної системи, що надає біографії додаткового виміру. По суті, «Фактор Черчилля» – це біографія одного прем'єр-міністра у викладі іншого прем'єр-міністра. Послідовне запаралелювання історичних процесів постає як одна із задач Б. Джонсона, як своєрідний заклик глибше вивчати уроки історії, щоб уникнути стратегічних помилок сьогодні.

Б. Джонсон зображує Черчилля як людину, що сформувала долю своєї нації та світу. Цю інтенцію закладено вже у самій назві біографії: «The Churchill Factor: How One Man Made History». В інтерпретації Б. Джонсона *one man* є непересічною особистістю і завдяки своїм здібностям і талантам він може створити *history*, вплинути на хід глобального історичного процесу. Опозиція людина – історія підкреслює значущість та масштаб особистості.

У цьому контексті промовисто зображено рішення Черчилля продовжити боротьбу Британії проти нацистської Німеччини після падіння Франції. Стратегічні міркування прем'єр-міністра доповнюють особисті переконання Черчилля в необхідності захисту цивілізаційних цінностей. Це створює образ Черчилля як політика, для якого моральні цінності важливіші за тимчасові політичні вигоди.

Як бачимо, «Фактор Черчилля» є в першу чергу літературною біографією. Автор ретельно наповнює її фактами, документальними свідченнями та історичними джерелами, що повною мірою відповідає жанровим параметрам літературної біографії. Проте твір Б. Джонсона жанрово складніший за просту біографію. Поряд із біографічною домінантою, книга містить елементи історичної прози. Б. Джонсон занурює читача в атмосферу важливих історичних подій, таких як битва за Британію, Ялтинська конференція та інші вирішальні моменти Другої світової війни. Він детально описує обставини, в яких приймалися доленосні рішення, роблячи історію більш доступною та цікавою для сучасного читача. Це дає змогу не лише дізнатися про факти, але й зрозуміти їх контекст і значення.

Книга містить численні авторські роздуми про природу влади, лідерства та відповідальності. Б. Джонсон проводить паралелі між політичними викликами, з якими стикався Черчилль, і тими, з якими зіштовхується сучасне суспільство. Ці елементи роблять книгу не лише біографічним нарисом, але й своєрідним політичним есе, де автор рефлексує над роллю політика у вирішенні глобальних проблем.

У деяких частинах книги Б. Джонсон додає елементи пригодницької прози. Особливо це помітно в описі молодості Черчилля, його участі в колоніальних війнах та втечі з полону під час Англо-бурської війни. Б. Джонсон акцентує увагу на драматичних моментах, наповнюючи текст динамікою і напруженістю, що робить його схожим на пригодницький роман.

Б. Джонсон активно використовує метафори, епітети, іронію та інші риторичні засоби, щоб зробити текст виразним і емоційно насиченим. Наприклад, він порівнює Черчилля з то з Авраамом Лінкольном, то з Шекспіром, то з Цицероном, використовує метафори та аналогії, що допомагають читачеві краще зрозуміти сутність його особистості. Також Б. Джонсон часто звертається до іронії, що надає тексту легкої і розважальної нотки, але при цьому не зменшує серйозності викладу. Його текст легко може бути представлений у формі подкасту чи відеоблогу, яким властива підкреслена риторичність. Завдяки художнім засобам твір Б. Джонсона перебуває на межі між літературною біографією і масовою літературою, пропонуючи читачам інтригуючу і часто емоційно забарвлену версію історії.

Отже, поєднання жанрових рис біографії з елементами історичної, пригодницької прози та політичного есе робить «Фактор Черчилля» своєрідним і дуже сучасним твором масової літератури, який вправно реагує на виклики сьогодення. Наскільки він збереже свою художню цінність через 20 (чи більше) років, в інших геополітичних реаліях – покаже час.

Література:

1. Джонсон Б. Фактор Черчилля: як одна людина змінила історію. Харків : Віват, 2022. 400 с.
2. Торкут Н. М., Марінеско В. Ю. Біографістика як метажанр: спроба теоретико-літературної ідентифікації феномена. *Держава та регіони. Серія : Гуманітарні науки*/ 2014. № 4(39). С. 4–11.